

А.В. Повшенюк, М.М. Шинкарук-Диковицька, Г.О. Тепла, Д.М. Касьяненко, Б.Ю. Компанький
Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, м. Вінниця

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ТЕРАПЕВТИЧНА СТОМАТОЛОГІЯ” В УМОВАХ КРЕДИТНО- МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

e-mail: n.povsheniuk@gmail.com

На практичних заняттях зі студентами IV курсу стоматологічного факультету ВНМУ імені М. І. Пирогова, були використані метод дебрифінгу з елементами ділової гри у 82 україномовних студентів та кейс-метод – у 85. Вивчення дисципліни завершувалося визначенням поточної успішності, проведенням підсумкового модульного контролю та диференційним заліком. У результаті дослідження отримані статистичні дані достовірно не відрізнялися між собою ($p > 0,05$), та обидва методи інтерактивного навчання показали дуже гарні результати. Проте відсоток студентів, які отримали «відмінно» та «добре» майже в 1,5 рази вищий в групі студентів, де навчання проводили з використанням методу дебрифінгу. Але, рівень продемонстрованих практичних навичок на підсумковому модульному контролі студентів цієї групи, якісно відрізнявся від групи, де був застосований кейс-метод. Використання інтерактивних форм навчання студентів дає можливість покращити успішність засвоєння фактичного матеріалу, удосконалити практичні навички клінічного застосування теоретичних знань та сприяти професіоналізації студента. Перспектива подальших досліджень полягає у пошуку оптимальних моделей поєднання різних форм і методів інтерактивного навчання.

Ключові слова: кредитно-модульна система, терапевтична стоматологія, метод дебрифінгу, кейс-метод.

Задоволення сучасних вимог і потреб вищої медичної школи відбувається в умовах модернізації освіти в медичному університеті. Це реалізується за рахунок запровадження елементів навчання, заснованих на формуванні базових компетентностей, що дозволяють студентам, у подальшому – лікарям-стоматологам, самостійно здобувати знання, максимально наближені до практичної медицини [1, 4]. Основними задачами інтерактивних форм навчання є: пробудження інтересу, мотивація студентів до досліджуваної проблеми; ефективне засвоєння навчального матеріалу; самостійний пошук шляхів та варіантів вирішення поставленої задачі; взаємодії між студентами, навички роботи в команді, прояв терпимості до будь-якої точки зору; формування у студентів власної думки, життєвих і професійних навичок; вихід на рівень усвідомленої компетентності студента [5]. Одними з інтерактивних методів навчання, які частіше всього використовують для викладання на клінічних кафедрах вищих навчальних закладів є метод "Мікрофон", "Мозкового штурму", "Незакінчені речення", "Дерево рішень", малих груп, кооперативних груп [2, 3]. Проте є методи, які зарекомендували себе досить добре та широко використовуються закордоном для клінічної підготовки спеціалістів, але, у зв'язку з деякими технічними ускладненнями, рідко використовуються при навчанні студентів в Україні, а саме: метод дебрифінгу та кейс-метод. Дебрифінг (англ. Debriefing – «витягування», в даному випадку знань з учасників ігрової взаємодії) – це процес перегляду суджень або думок учасників інтерактивного навчання, а також обговорення і порівняння їх вирішення з можливими альтернативними. Він будується на взаємодії викладача і всіх студентів. Педагогічна практика із застосуванням методу дебрифінгу доводить, що він є раціональним та оптимальним у формуванні таких компетентностей як вміння приймати рішення, вміння вчитися на своїх помилках, вміння аналізувати, оцінювати та прогнозувати результати своєї діяльності та ін.[6].

Метод case-study, або метод конкретних ситуацій (від англійського case – випадок, ситуація), – це метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань – ситуацій (розробка кейсів). Цей метод відноситься до неігрових імітаційних активних методів навчання й розглядається як інструмент, що дозволяє застосовувати теоретичні знання при вирішенні практичних завдань [1, 5].

Метою роботи було вдосконалення ефективності викладання дисципліни "терапевтична стоматологія" шляхом залучення у педагогічний процес нових інтерактивних технологій навчання.

На практичних заняттях зі студентами IV курсу стоматологічного факультету ВНМУ імені М. І. Пирогова, при викладанні дисципліни "терапевтична стоматологія" (розділ «Пародонтологія»), були використані наступні форми роботи: метод дебрифінгу з елементами ділової гри у 7 груп та в інших 7 групах - кейс-метод. Відповідно основну групу, де використовували метод дебрифінгу, склали 82 україномовних студента, в групі порівняння, де використовували для навчання кейс-метод, було 85 україномовних студентів. Використовуючи дебрифінг викладач стимулює всіх студентів до

міжособистісної взаємодії, включаючи викладача під час розгляду клінічної задачі як в умовах клініки з пацієнтом, так і в симуляційному класі. Викладач виступає як організатор процесу навчання, лідера групи, мотиватора навчальної діяльності студентів. Дебрифінг починається з розгляду кожним студентом клінічної ситуації і записується на відеокамеру. Після чого кожен студент переглядаючи це відео разом з іншими студентами та з викладачем починає обговорення кожного кроку виконання алгоритму практичної навички, підмічаючи помилки, неточності, отримуючи практичний досвід вчитися на помилках інших [6]. Педагогічна теорія і практика вищої медичної освіти свідчить, що у навчанні немає «чистих» методів. Усі методи тісно пов'язані і переплітаються між собою, тому нами було вирішено поєднати метод дебрифінгу з певними елементами методу ділової гри. Ділова гра, як один із інтерактивних методів навчання, передбачає інсценування її учасниками певної клінічної ситуації заздалегідь розподіленими ролями з метою оволодіння певними поведінковими та емоційними якостями професійної ситуації [5, 6]. Ділова гра проводиться в невеликих групах (по 3-4 студенти). Студенти отримують завдання на картках, розподіляють ролі, обігрують ситуацію і показують всій групі. Потім, використовуючи метод дебрифінгу, після відеофіксації, приступали до перегляду та обговорення відпрацьованого навичку, разом з учасниками ділової гри та глядачами. Наприклад, на практичних заняттях з навчальної дисципліни «терапевтична стоматологія» з метою засвоєння матеріалу використовуються ділові ігри типу «лікар – пацієнт», «лікар – асистент – медсестра», під час яких студенти можуть розкрити свій потенціал знань більш повно порівняно з рутинною відповіддю на питання. Подібні форми перевірки готовності студентів до занять охоче сприймаються самими студентами.

Кейс-метод полягає у тому, що студенти формують міні- групи по 3-5 осіб. Командам надається по одному структурованому кейсу (highly structured case), що відображає конкретну реальну клінічну ситуацію, та містить окрім текстового опису ще й результати лабораторних досліджень, ілюстрації рентгенологічного дослідження (рентгенограми, томограми) тощо. Проблемна ситуація може бути висвітлена як при вивченні нової теми у викладенні теоретичного матеріалу, так і може використовуватися з метою узагальнення та систематизації матеріалу. Викладач контролює роботу малих груп та допомагає уникаючи прямих консультацій. Викладач слідкує за ходом полілогу і шляхом поетапної дискусії обирається спільне вирішення проблемної ситуації. Викладач має бути досить емоційним протягом всього процесу навчання, вирішувати і не допускати конфліктів, створювати обстановку співпраці і конкуренції одночасно, забезпечувати дотримання особистих прав студента [5, 6]. Вивчення дисципліни "терапевтична стоматологія" на IV курсі завершувалося визначенням поточної успішності, проведенням підсумкового модульного контролю, що включав теоретичні і практичні питання та диференційним заліком. Рівень успішності визначали згідно кредитно-модульної системи навчання. Статистичну обробку отриманих даних проведено з використанням пакета статистичних програм «Statistica 6.0» і «Microsoft Office Excel 2007». Загалом дисципліну вивчали 167 студентів четвертого курсу стоматологічного факультету. Середній вік студентів у основній і порівнювальній групі був майже ідентичним, та склав $20,5 \pm 1,5$ років. Гендерний розподіл у групах був наступним: в основній групі – 34 (41%) юнаки і 48 (59%) - дівчата та в порівнювальній – 33 юнаки (39%) і 52 (61%) – дівчата. Вагомий внесок в організацію педагогічного

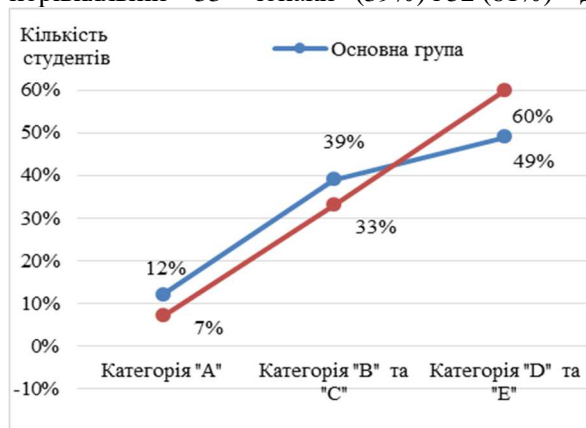

Рис. 1. Розподіл студентів основної (використовували метод дебрифінгу для навчання) та порівнювальної групи (використовували кейс-метод для навчання) відносно отриманої категорії, згідно кредитно-модульної системи навчання, після диференційного заліку/

процесу, із залученням інтерактивних технологій навчання, дало те, що близько 11% та 8% студентів (основної та порівнювальної групи відповідно) вже здобули медичну освіту першого рівня з присвоєнням кваліфікації «зубний технік». У решти студентів базовою освітою була повна середня освіта. Аналіз успішності студентів щодо вивчення дисципліни "терапевтична стоматологія" показав, що до диференційного заліку серед студентів не було виявлено таких, що мали не ліквідовану академічну заборгованість у встановлені терміни. Середній бал успішності у групах склав: $3,63 \pm 0,24$ в основній групі, де навчання проводили використовуючи метод дебрифінгу та $3,47 \pm 0,21$ в групі порівняння, де використовували кейс-метод.

В основній групі категорію «А» отримало 10 студентів (12%), категорію «В» або «С» - 32 студенти (39%) та категорію «D» або «E» - 40 студентів (49%). В групі порівняння: категорія «А» у 6

студентів (7%), категорія «В» або «С» - 28 студентів (33%) та категорії «D» або «E» - 51 студент (60%) (рис. 1). Хоча отримані статистичні дані достовірно не відрізнялися між собою ($p > 0,05$), та обидва методи інтерактивного навчання показали дуже гарні результати, проте відсоток студентів, які отримали «відмінно» та «добре» майже в 1,5 рази вищий в основній групі. Але, рівень продемонстрованих практичних навичок на підсумковому модульному контролі студентів основної групи якісно відрізнявся від групи порівняння. Основною перевагою даних методів є можливість оптимально поєднувати теорію і практику, що представляється досить важливим при підготовці висококваліфікованого фахівця. Використання цих технологій дозволяє організувати самостійну роботу студентів, роблячи її осмисленою, цікавою та ефективною. При вирішенні завдання студент не тільки використовує отримані знання, але й проявляє свої особисті якості, зокрема вміння працювати в групі, демонструє навички володіння та застосування теоретичних знань на практиці. Разом з тим, цілком зрозумілим є те, що ці методи є досить ефективним засобом організації навчання студентів-стоматологів, однак їх не можна вважати універсальними, застосовувати у всіх дисциплінах і вирішенні всіх освітніх завдань. Ефективність методів в тому, що їх досить легко можна поєднати з іншими методами навчання.

Висновки

1. Використання інтерактивних технологій навчання у педагогічному процесі дає можливість істотно покращити академічну успішність засвоєння фактичного матеріалу, удосконалити практичні навички клінічного застосування теоретичних знань та сприяє професіоналізації студента.
2. Застосування інтерактивних форм навчання забезпечує високу мотивацію, творчість, розвивають комунікабельність, вміння працювати в команді.

Перспективи подальших досліджень полягає у пошуку оптимальних моделей поєднання різних форм і методів інтерактивного навчання, спрямованих на засвоєння професійних навичок студентами та формуванню клінічного мислення майбутніх лікарів.

Список літератури

1. Antonenko MІu, Znachkova OF. Suchasni tekhnologii vyshchoi osvity. Keis-metod u fakhovii pidhotovtsi likariv-interniv-stomatolohiv. *Sovremennaia stomatolohiia*. 2015;2:128-31.
2. Babenko AD. Zastosuvannia interaktyvnoi formy navchannia u vyhladi metodu kooperatyvnykh hrup pid chas vyvchennia predmetu «ortodontiia» na IV kursi stomatolohichnoho fakultetu v ramkakh kredytno-modulnoi systemy. *Medychna osvita*. 2015;2(21):71-3.
3. Bulat LM, Lysunets OV, Didyk NV, Shinkaruk-Dykovytska MM. Interaktyvni tekhnologii navchannia ta formuvannia klinichnoho myslennia u studentiv molodshykh kursiv medychnoho vyshu. *Visnyk VNMU*. 2014; 1: 222-5.
4. Bulat LM, Lysunets OV, Didyk NV. Suchasni interaktyvni tekhnologii vykladannia klinichnykh dystsyplin u studentiv stomatolohichnoho fakultetu medychnoho vyshu. *Visnyk VDNZU «Ukrainska medychna stomatolohichna akademiia»*. 2015;15(49):202-6.
5. Solovei YuM, Morar IK. Zastosuvannia interaktyvnykh metodiv navchannia na tsykli «khirurhiia» kafedry dohliadu za khvorymy ta vyshchoi medsestrynskoi osvity. *Bukovynskiy medychnyi visnyk*. 2015;3 (75):288-90.
6. Filonenko MM. Metodyka vykladannia u vyshchii medychnii shkoli na zasadakh kompetentisnoho pidkhodu. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury; 2016. 88 s.

Реферати

ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ФОРМ ОБУЧЕНИЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ДИСЦИПЛИНЫ "ТЕРАПЕВТИЧЕСКАЯ СТОМАТОЛОГИЯ" В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ

Повшенюк А. В., Шинкарук-Диковицкая М. М., Тепла Т. А., Касьяненко Д. М., Комнацкий Б. Ю.

На практических занятиях со студентами IV курса стоматологического факультета ВНМУ имени Н. И. Пирогова, были использованы метод дебрифинга с элементами деловой игры в 82 украиноязычных студентов и кейс-метод - в 85. Изучение дисциплины завершилось определением текущей успеваемости, проведением итогового модульного контроля и дифференциальным зачетом. В результате исследования получены статистические данные достоверно не отличались между собой ($p > 0,05$), и оба метода интерактивного обучения показали очень хорошие результаты. Хотя процент студентов, получивших «отлично» и «хорошо» почти в 1,5 раза выше в группе студентов, где обучение проводили с использованием метода дебрифинга. И уровень продемонстрированных практических навыков на итоговом модульном контроле студентов этой группы, качественно отличался от группы, где

APPLICATION OF INTERACTIVE FORMS OF STUDY IN THE PROCESS OF STUDYING THE DISCIPLINE "THERAPEUTIC DENTISTRY" UNDER THE CONDITIONS OF THE CREDIT-MODULE SYSTEM

Povsheniuk A. V., Shinkaruk-Dykovytska M. M., Tepla T. O., Kasianenko D. M., Komnatskiy B. Y.

At the practical classes with the fourth-year students of the dental faculty of the Vinnitsa National Pirogov Memorial Medical University used the method of debriefing with the elements of a business game in 82 Ukrainian-language students and the case-method in 85 students. The study of the discipline ended with the definition of current progress, carrying out the final module control and graded test. The result of the study showed that the obtained statistical data did not differ significantly ($p > 0.05$) and both methods of interactive learning showed very good results. However, the percentage of students who received "excellent" and "good" marks is almost 1.5 times higher in the group of students where training was conducted using the method of debriefing. Moreover, the level of demonstrated practical skills at the final module control of the students in this group was qualitatively

был применен кейс-метод. Использование интерактивных форм обучения студентов позволило улучшить успешность усвоения фактического материала, усовершенствовать практические навыки клинического применения теоретических знаний и способствовало профессионализации студента.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, терапевтическая стоматология, метод дебрифинга, кейс-метод.

Стаття надійшла 26.11.2017 р.

different from the group where case method was applied. The use of interactive forms of student teaching provides the opportunity to improve mastering the actual material, improve the practical skills of the clinical application of theoretical knowledge and it facilitated the professionalization of students.

Key words: credit-module system, therapeutic dentistry, debriefing method, case method.

DOI 10.26.724 / 2079-8334-2018-1-63-213-216

УДК 613 – 057. 875:378.6:61

Скринник Є.А.

ВНЗ України «Українська медична стоматологічна академія», м. Поділля

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВОГО ПРОЦЕСУ МЕДИЧНОГО ВНЗ

e-mail: evgenia.skrynnik@gmail.com

Визначені особливості формування ціннісного ставлення до здоров'я та здорового способу життя студентів-медиків в умовах навчально-виховного процесу вищого медичного навчального закладу. Розкритий зміст понять цінності здоров'я та цінності здорового способу життя. Висвітлене значення аксіології, деонтології, валеології та фізичного виховання у професійній підготовці майбутніх лікарів.

Ключові слова: цінності здоров'я, студенти-медики, професійна підготовка.

Стаття є фрагментом НДР «Комплексна реабілітація хворих на кардіологічну, легеневу, неврологічну патологію та довгострокова оцінка її ефективності з урахуванням ступеня фізичної активності, кардіореспіраторних і метаболічних критеріїв здоров'я», № держреєстрації 0114U006405.

Важливою проблемою розвитку сучасної освіти в Україні постає питання формування системи цінностей сучасної студентської молоді. Зокрема, особливої уваги заслуговує процес професійної підготовки студентів-медиків, майбутніх лікарів. Формування та виховання стійкої системи цінностей студентів-медиків в умовах навчально-виховного процесу медичного вишу має зайняти визначне місце та сприяти впровадженню сучасних педагогічних технологій під час підготовки кваліфікованих кадрів. Аналіз публікацій показав, що проблема формування цінностей майбутніх фахівців розглядалась у роботах Н. Шемигон, В. Кузнецової, К. Куренкової, Ю. Остраус, Д. Мацько Г. Кардашевської та інших дослідників. Проте проблема формування ціннісного ставлення до здоров'я особистості, зокрема студентів-медиків вивчені не достатньо.

Метою роботи було визначити особливості формування ціннісного ставлення до здоров'я та здорового способу життя студентів-медиків в умовах навчально-виховного процесу вищого медичного навчального закладу. В умовах реформування охорони здоров'я діяльність усіх медичних вишів зорієнтована на підвищення ефективності підготовки лікарів високої кваліфікації. Навчально-виховний процес у вищому медичному навчальному закладі спрямований на засвоєння студентами теоретичних знань з профільних предметів, додаткових спецкурсів та здобуття практичних навичок необхідних для професійної діяльності. Важливим етапом підготовки майбутніх лікарів є процес формування особистісних і професійних якостей, принципів та цінностей. Безперечно, провідне місце займає саме формування цінностей здоров'я та здорового способу життя студентів-медиків [7].

Здоров'я – це одна з найголовніших цінностей людини, що визначає можливість для реалізації всіх її прагнень, як особистих, так і соціальних. Здоров'я – це не тільки відсутність хвороби. Світова наука розробила цілісний погляд на здоров'я як феномен, що інтегрує принаймні чотири його складові – фізичну, психічну (розумову), соціальну (суспільну) і духовну. Всі ці складові невід'ємні одна від одної, вони тісно взаємопов'язані і лише в сукупності визначають стан здоров'я людини, тобто, поняття здоров'я людини не зводиться лише до фізичного стану, а передбачає психоемоційну рівноваженість, духовне та соціальне здоров'я [5]. У процесі формування індивідуальної свідомості цінність феномену здоров'я полягає в тому, що воно є об'єктом інтересів людини і виконує роль орієнтира у предметній і соціальній дійсності. Здоров'я як цінність індивідуальної свідомості виконує роль цілепокладальної основи практичних відносин щодо її діяльності та навколишнього середовища. У процесі формування суспільної свідомості цінність здоров'я може виступати як ідеальна цінність здорового способу життя. Виходячи з цього, потреба в здоров'ї як потреба у самоактуалізації має бути спрямована на мотиваційну сферу особистості студента-медика і атрибути здоров'я як відображення способу життя [3,12].